

מרכז מורשת בגין-חוג פרשת שבוע-לע"נ דניאלי זוננפלד**פרשת שמיני-עצמאות דתית**

שי פינקלשטיין

רב קהילת ניצנים, בקעה ירושלים

ויקרא פרק י

(א) ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישִׁימו עליה קֶטֶרַת ויקריבו לפני יְקוֹק אֵשׁ זֶרֶה אֲשֶׁר לֹא צוּה אֲתֶם:
(ב) וּתְצַא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְקוֹק וּתְאָכַל אוֹתָם וַיִּמְתּוּ לִפְנֵי יְקוֹק:

מדרש אגדה (בובר) ויקרא פרשת שמיני פרק י סימן א

[א] ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו. שניהם בעצה אחת: ויתנו בהם אש. שעשו שלא ברשות, אמרו אעפ"י שירדה אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, שנא' ונתנו בני אהרן [הכהן] אש על המזבח] (ויקרא א' ז'), שלא היה להם ליטול רשות: ד"א ויקחו בני אהרן. ממשמע [שנאמר] נדב ואביהוא איני יודע שהם בני אהרן, אלא מלמד שלא חלקו כבוד למשה ולאהרן: ויקריבו לפני ה' אש זרה. הכניסוהו בלא עתה. ר' אליעזר אומר לא נתחייבו בני אהרן מיתה, אלא על שהורו הלכה בפני [משה] רב, שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה:

רשב"ם ויקרא פרשת שמיני פרק י פסוק א

היום לא צויה ולא רצה משה שיביאו אש של הדיוט, לפי שהיו מצפים לירידת אש גבוה, ולא טוב היום להביא אש זרה, כדי להתקדש שם שמים שידעו הכל כי אש בא מן השמים, כמו שאמר אליהו ואש לא תשימו, לפי שהיה רוצה לקדש שם שמים בירידת האש של מעלה:

מדרש אגדה (בובר) ויקרא פרשת שמיני פרק י סימן א

רבי אסי בר עקיבא אומר לא מתו נדב ואביהוא אלא שלא ליתן פתחון פה לבאי העולם לומר [לא] שרתה שכינה באהל מועד, וכיון שנכנסו נדב ואביהוא לפני ה' באוהל מועד, אמר הקדוש ברוך הוא אם אני אאריך אפי עם אלו יהא כל אחד ואחד מישראל עושה כך, מוטב ימותו נדב ואביהו ולא יתמעט כבודי אפילו שעה אחת, מיד אמר למלאך ונגפם, אם על הקרובים כך, על הרחוקים על אחת כמה וכמה:

ילקוט שמעוני תורה פרשת שמיני רמז תקכד ד"ה רבי יהודה אומר

ויקחו (שני) בני אהרן נדב ואביהוא [י, א] אף הם בני אהרן בשמחתם כיון שראו אש חדשה שירדה משמי מרום ולחכה על המזבח את העולה ואת החלבים עמדו להוסיף אהבה על אהבה שנאמר ויקחו ואין לקיחה אלא שמחה.

ספר מורה הנבוכים חלק א פרק ה

וכאשר יבין הקדמות אמיתיות וידעם, וידע דרכי ההקש ועשות המופת, וידע אופני השמירה מהטעאות השכל, אז יקדים לחקירה בזה הענין, ולא יגזור בתחלת דעת שיעלה בלבו, ולא ישלח מחשבותיו תחלה וישליטם להשגת הבורא, אבל יבוש וימנע ויעמד, עד שיעלה ראשון ראשון. ועל זה נאמר ויִסְתֵּר מִשֶׁה פְּנֵיו כִּי יִרָא מֵהֵבִיט אֶל הָאֱלֹהִים, מחובר למה שיורה עליו הנראה, מפחדו להסתכל באור הנראה, לא שהשם ישיגוהו העינים יתעלה מכל חסרון עליו רב, ושובח לו ע"ה הדבר הזה, והשפיע עליו האל יתעלה מטובו מה שחייב לו, שנאמר בו ותמונת ה' יביט. וזכרו החכמים ז"ל כי זה גמול להסתירו פניו תחלה מהביט אל האלהים. אמנם אצילי בני ישראל הם הרסו ושלחו מחשבתם והשיגו, אבל השגה בלתי שלימה, ולזה אמר עליהם ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו', ולא אמר ויראו את אלהי ישראל לבד, כי כלל המאמר אינו רק לדקדק עליהם ראייתם לא לתאר איך ראו. ואמנם דקדק עליהם תוכן השגתם, אשר כללה מן הגשמות מה שכללה. חייב זה הרסם קודם שלימותם, והתחייבו כליה,

ויעתר להם ע"ה, והאריך השם להם עד שנשרפו בתבערה, ונשרף נדב ואביהוא באהל מועד, לפי מה שבאה בו הקבלה האמתית.

רש"ר הירש ויקרא פרשת שמיני פרק י פסוק א
אין ספק, שכוונתם היתה רצויה; שהרי הם קרויים "קרובי" גם לאחר שחטאו; וכוונה רצויה זו באה לידי ביטוי בדברי תורת - כהנים: "אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה". אך עובדה היא: בה בשעה שהאומה זכתה לגילוי קירבת ה', הרי הם חשו צורך בקרבן מיוחד משלהם; ומכאן, שלא פעמה בלבם רוח נכונה של כהונה. כהני ישראל בטלים בכלל האומה; אין להם מעמד משלהם; כל עצמם - שהם עומדים בקרב עמם, ומכאן כל מעמדם לפני ה'. נמצא, שעצם קרבתם היה בה משום חטא; ומאידך, גם קרבנם היה שלא כדין בכל פרטיו. ושתי בחינות אלה של חטאם נלמדו בתורת - כהנים (להלן טז, א) מלשונות המקראות השונים: "בקרבתם לפני - ה' וימתו" (שם) - "וימת נדב ואביהוא וגו' בהקרבתם אש זרה וגו'" (במדבר ג, ד). הווה אומר: גם ה"קריבה" הסובייקטיבית וגם ה"הקרבה" האובייקטיבית היה בהן משום חטא. ואכן אף הקרבת הקרבנות עצמם היתה שלא כדין מכל בחינה. גם המחטות וגם האש וגם הקטורת היו בניגוד להלכה. כל כלי השרת חייבים להיות משל ציבור ולשם קודש (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח, ה"ז; הל' בית הבחירה פ"א ה"כ). עם מסירת הקרבן לכלי הקודש של האומה הרי המקריב עומד על אדמת קודש של העם ותורתו; והרי הוא מתמסר לדרישות המקדש - אגב ביטול כל רצון עצמי שרירותי. ואילו המחטה של נדב ושל אביהוא היתה מחתתו של כל אחד מהם; הם לא הקריבו בכלי המקדש, אלא בכלי עצמם - בלא ביטול רצונם העצמי... במסגרת עבודת הקרבנות אין מקום לשרירות סובייקטיבית. אפילו קרבנות הנדבה חייבים להיעשות במסגרת הצורות שנקבעו להם. כי מקריבי הקרבן מבקשים קירבת אלהים; אך זו לא תושג אלא על - ידי שמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו. הנה זו הנקודה המבדילה בין יהדות לאליליות. האליליות מבקשת לשעבד את האל בקרבן - למען יעשה את רצון האדם; ואילו אשי ישראל משעבדים את האדם לעבודת ה' - למען יקבל על עצמו את עול מצוותיו. משום כך כל הקרבנות עשויים על - פי מתכונת של מצוה; והמקריב נודר לעשות את המצוה נר לרגליו. משום כך קרבנות הבדויים מלב אדם חותרים תחת אותה אמת, שהקרבן בא לתת לה ביטוי; הם משליטים סובייקטיביות שרירותית - תחת השמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו. הננו מבינים אפוא את מות בני אהרן; מותם בשעת חנוכה ראשונה של המקדש הוא אזהרה לכל הכהנים שלעתיד; הוא מוציא כל שרירות מתחום המקדש - שכל עצמו איננו אלא מקדש לתורה! פעילות כהני ישראל תתבטא - לא בהמצאת חידושים בתחום העבודה - אלא במתן תוקף למצוות ה'.

שמואל ב פרק ו

- (ב) וַיִּקְרָא יְהוָה דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־ נִקְרָא שֵׁם שָׁם יִקְוֶה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו:
(ג) וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֵגְלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהֻּ מִבַּיִת אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אַבְיָנָדָב נְהָגִים אֶת־הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה:
(ד) וַיִּשְׁאַהֻּ מִבַּיִת אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו הֵלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן:
(ה) וַדָּדוּ וְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה כָּל־עַצֵּי בְרוּשִׁים וּבְכַנְרֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצְלִים:
(ו) וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרֹן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזֵ בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר:
(ז) וַיִּחַר־אֵף יְהוָה בְּעֵזָה וַיִּכְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשֵּׁל וַיָּמַת שָׁם עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים:

מלבי"ם שמואל ב פרק ו פסוק ו

הוסיף עוזא לפשוע במה ששלח ידו לאחוז בארון, בחשבו שצריך סמך בל יתמוטט, והיה לו לדעת כי ה' השוכן בו נושא לא נישא, ואמרו חז"ל (סוטה לה א) נושאו נשא את עצמו לא כל שכן.